

Juha Laurén

TERVAHAUDANPOHJAT

Vaikka tervanpolton loppumisesta on kulunut paljon aikaa maastossa voi edelleen havaita jäännöksiä pitkänomaisista rännihautoista ja pyöreistä suppilohautoista. Rännihautoissa on tervaa ilmeisesti poltettu vain kotitarpeiksi. Suppilohautoja käytettiin puolestaan teollisessa tuotannossa ja niiden pohjia löytyy runsaasti.

Suppilohautojen jäänteet erottuvat renkaan muotoisina maavalleina, joiden sisään jäävä alue on hieman kuopalla. Yhdelle sivulle on kaivettu tynnyrin sija eli halssi, johon terva johdettiin. Hauta pyrittiin sijoittamaan kumpareelle, jotta tervajohdolle saatiin sopiva pudotus.

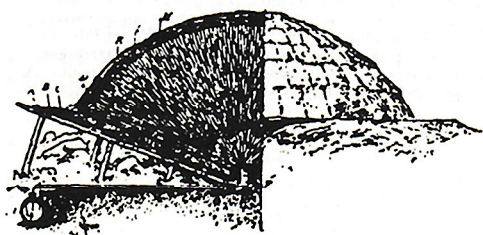
Rännihaudan paikka erottuu maastossa painanteen tai kuoppana, jossa sattaa olla jäänteitä puurakenteista. Toisin kuin suppilohaudassa ei tässä tyypissä ole johtoa, vaan terva valui haudan alle, josta se otettiin talteen vasta polton loputtua.

Tervahautojen etsijän on viisainta suunnata kulkunsa keskeisille tuotantoalueille, jotka sijaitsivat alkuvaiheessa Päijänteen vesistöjen varrella ja Pohjanmaalla. Teollista polttoa on harjoitettu myös Uudellamaalla ja Varsinais-Suomessa. 1700-luvun lopulla Pohjois-Pohjanmaan osuus tervantuottajana kasvoi ja autonomian aikana Kainuusta tuli vähitellen viimei-

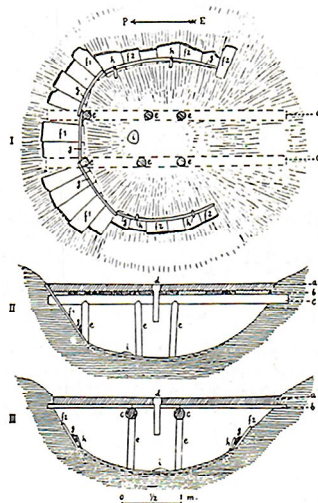
nen tervanpolton keskus.

Kun sopiva maakunta on valittu kannattaa kulku suunnata vesistöjen varsille, sillä tervahauta rakennettiin maakuljetusten taakse vain pakottavissa tilanteissa. Maastossa pahin este hautojen löytymiselle on tiheä kasvillisuus. Edullisinta on valita tasainen kangasmaa, jolla kasvaa vanhaa metsää ja aluskasvillisuus on matalaa. Täältä on suhteellisen helppo löytää tervahaudan jäännökset. Seuraavaksi on syytä kiinnittää huomionsa maastossa näkyviin kohoimiin, sillä kuten jo todettiin haudat pyrittiin sijoittamaan kumpareille.

Ennen maastoon lähtöä on kuitenkin viisainta tutkia aluetta käsitteleviä paikallishistorioita ja peruskarttoja, joissa saattaa olla tervahautojen tarkat sijaintitiedot. Lisäksi on hyvä pitää mielessä että muinaismuistolaki luokittelee tervahaudat suojelukohteiksi.

Kuva 1092. Tervahaudan läpileikkaus.

Kuva 1. I tervahaudan pohjapiirros, II pitkinleikkaus, III poikkileikkaus. a spikimaa, b lattialaudat, c lattianiskat, d torvi, e niskahirtten kannatinpatsaat, f sivulaudoitus, g tukivanteet, h vanteiden ponkat (maahanlyötyt), i pohjakivi.